

Агаарын Долгионыг хүртээмжтэй болгох

**Үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх болон Өргөн нэвтрүүлгийг зохицуулах
зарчмууд**

Зохиогчийн эрхийг Лондон хот дахь “19 дүгээр зүйл байгууллага” эзэмшинэ.
ISBU 1 90259846 6

2002 оны 3 сар

ТАЛАРХАЛ

Эдгээр зарчмуудыг “ 19 дүгээр зүйл ” байгууллагын хуулийн хөтөлбөрийн захирал Тоби Мендель боловсруулав. Эдгээр нь “ 19 дүгээр зүйл ” байгууллагаас удаан хугацаанд явуулсан судалгаа, дүн шинжилгээ, зөвлөгөө болон түүний дэлхийн олон оронд байдаг түнш байгууллагуудтай хамтран ажилласан өргөн туршлагын үр дүн юм.

“19 дүгээр зүйл ” байгууллага нь эдгээр зарчмуудыг боловсруулах, хэвлүүлэхэд санхүүгийн туслалцаа үзүүлсэн Их Британы Гадаадын болон Хамтын Нөхөрлөлийн асуудал эрхэлсэн Албанд талархсанаа илэрхийлэхийг хүсч байна. Энэ баримт бичгийн үзэл санаа нь Гадаадын болон Хамтын Нөхөрлөлийн асуудал эрхэлсэн Албаны үзэл баримтлалыг шууд тусгаагүй болно.

АГУУЛГА

ӨМНӨХ ҮГ.

1-Р ХЭСЭГ. Ерөнхий Зарчмууд

2-Р ХЭСЭГ. Өргөн нэвтрүүлгийн орчин

3-Р ХЭСЭГ. Долгион

4-Р ХЭСЭГ. Зохицуулах ба Гомдол Хүлээн Авч Шийдвэрлэх Байгууллага

5-Р ЗАРЧИМ. Тусгай эрх (лиценз) олгох

6-Р ХЭСЭГ. Агуулгатай холбогдолтой асуудлууд

7-Р ХЭСЭГ. Хариуцлага

8-Р ХЭСЭГ. Төрийн мэдээллийн эх сурвалжийг хүртээмжтэй болгох

9-Р ХЭСЭГ . Сонгуулийг нэвтрүүлэн үзүүлэх нь

10-р ХЭСЭГ.Олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлгийн байгууллага

ӨМНӨХ ҮГ

Өргөн нэвтрүүлэг нь дэлхийн ихэнх улс оронд хүмүүсийн хамгаас чухал мэдээллийн төдийгүй зугаацан цэнгэх эх сурвалж нь болж байдаг. Бичиг үсэг үл мэдэх байдал их байгаагын хажуугаар сонин түгээх явдал хүндрэлтэй зэргээс дүгнэвэл өргөн нэвтрүүлэг нь олон хүмүүс хүртэж чадах ганц мэдээллийн эх сурвалж мөн. Ядуу дорой хүмүүст сонин нь хэт өндөр үнэтэйгээс гадна зарим хүмүүс мэдээг үзэж харж, сонсож суух нь түүнийг уншсанаас илүү хялбар бөгөөд тааламжтай гэж үздэг байна. Өргөн нэвтрүүлэг нь зугаацан цэнгэх хямд төсөр, хүртээмжтэй хэлбэр болж чаддаг нь түүний бас нэг чухал үүрэгт оршино.

Мэдээлэл болон мэдээний нэгдсэн эх сурвалж болж түүнээс олох ашиг орлого нь өссөөр байгаагаас улбаалан өргөн нэвтрүүлгийг хянах эрмэлзлэл засгийн газар болон арилжааны хүчирхэг бүлэглэлүүдээс гардаг болохыг түүх гэрчилдэг. Олон нийтийн өргөн нэвтрүүлгийн байгууллага нь олон нийтэд үйлчлэхээсээ илүү ихэндээ засгийн газрын дуу хоолой болж үйл ажиллагаа явуулж байдаг. Саяхныг хүртэл ихэнх улс оронд өргөн нэвтрүүлэг төрийн монопольд байсан бөгөөд ийм байдал зарим улс оронд хадгалагдсан хэвээр байна. Бусад улс оронд хувийн өргөн нэвтрүүлгийн гүйцэтгэх үүрэг өсөн нэмэгдсээр байгаа бөгөөд түүнийг олон янзын арга замаар хяналтандаа оруулах оролдлого хийгдсээр байна. Засгийн газар зөвшөөрөл олгох шат дамжлагаараа түүнийг хянахыг оролдохын зэрэгцээ, өргөн нэвтрүүлгийн салбарт ноёрхохыг тэмүүлэгч арилжааны ашиг сонирхол нь чанар муутай боловч өндөр ашигтай хөтөлбөр лүү чиглэж байна.

Дээрх зарчмууд нь хараат бус өргөн нэвтрүүлгийг хөхүүлэн дэмжиж, нүдлэн хамгаалах хэм хэмжээний цогцыг агуулахын зэрэгцээ тэр нь олон нийтэд үйлчилдэг байх явдлыг баталгаажуулахад чиглэдэг.

Эдгээр нь хараат бус өргөн нэвтрүүлгийг олон нийтийн ашиг сонирхолд нийцүүлэн зохицуулах мөртлөө уг зохицуулалт нь төрийн хяналтыг тогтоох хэрэглүүр болохоос урьдчилан сэргийлэх гэсэн нарийн төвөгтэй асуудлыг зохицуулдаг байна. Мөн нөгөөтэйгүүр өсөн нэмэгдэж буй арилжааны ашиг сонирхлын хэт ноёрголоос өргөн нэвтрүүлгийг хамгаалах, түүнийг олон нийтэд бүхэлд нь үйлчлэх баталгааг хангах гэсэн зохицуулагчдад шаардлагатай байгаа асуудлыг хөнддөг.

Энэ зарчмууд нь “19 дүгээр зүйл” байгууллагаас боловсруулсан Олон Улсын Хэм Хэмжээний Цувралын хэсэг ба үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрх чөлөөний утга санааг олон төрлийн сэдвийн хүрээнд илүү тодорхой болгож боловсруулах гэсэн оролдлого чармайлтын үргэлжлэл мөн. Эдгээр нь кампанит хөдөлгөөн зохион байгуулагчид, үйл ажиллагаа явуулагчид, өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид, хуульчид, шүүгчид, сонгуульт бие төлөөлөгчид болон төрийн албан хаагчдын мэдрэмжтэй, хараат бус өргөн нэвтрүүлгийн салбарыг бүх бүс нутаг, нийгмийн бүлгүүдэд үйлчлэх үйлс болгохын төлөө хүчин чармайлтад дэмжлэг үзүүлэхэд зориулагдсан.

ТАНИЛЦУУЛГА

Эдгээр зарчмууд нь өргөн нэвтрүүлгийн эрх чөлөөний хэм хэмжээг тогтоосон байдаг. Энэ нь өргөн нэвтрүүлгийн зохицуулалтын тусгай журам руу хандаж байгаа ч ерөнхийдөө үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрх чөлөөний хуулийн ерөнхий хүрээ, төр болон мөн энэ салбар дахь хувийн үйл ажиллагаанд илүү чиглэж байна. Эдгээр нь засгийн газар болон арилжааны ашиг сонирхлын хөндлөнгийн оролцооноос гадуур хараат бус өргөн нэвтрүүлгийн шаардлага болон өргөн нэвтрүүлгийг мэдрэмжтэй, олон талт байлгах үүднээс зарим нэг байдлаар тодорхой алхмууд хийх шаардлагын аль алийг хүлээн зөвшөөрч байна.

Эдгээр зарчмууд нь олон улсын болон бус нутгийн хууль тогтоомж, стандартууд, улс орнуудын хуулийн практик, /үндэсний хууль тогтоомж, шүүхийн шийдвэрт тусгалаа олсон байдаг/ мөн олон улсын хамтын нийгэмлэгээр хүлээн зөвшөөрөгдсөн эрх зүйн ерөнхий зарчмууд дээр суурилсан болно. Уг зарчмууд нь “19-р зүйл ” байгууллагын удаан хугацаанд явуулсан судалгаа, дүн шинжилгээ, зөвөлгөө болон дэлхийн олон оронд байдаг түнш байгууллагуудтай хамтран ажилласан өргөн туршлагын үр дүн юм.

ХЭСЭГ 1 ЕРӨНХИЙ ЗАРЧМУУД

Зарчим 1: Мэдээллийн чөлөөт байдал ба үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрх

1. Хүн бүр үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрхтэй бөгөөд үүнд нь төрөл бүрийн мэдээлэл болон үзэл санааг улсын хил хязгаар үл харгалзан амаар, бичгээр буюу хэвлэлээр, эсхүл уран сайхны, өргөн нэвтрүүлгийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр болон өөрийн сонгосон бусад хэвлэл мэдээллээр чөлөөтэй эрж хайх, хүлээн авах, түгээх эрх чөлөө багтана.
2. Энэ үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх эрхэд өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгч нь төр, улс төр, арилжааны ашиг сонирхлын нөлөөлөөс гадуур байх болон өргөн нэвтрүүлгээр төрөл бүрийн мэдээлэл, үзэл санааг дээд зэргээр хүлээн авах олон нийтийн эрхийн аль алийг багтаана.
3. Засгийн газар, зохицуулах байгууллагын аль аль нь өргөн нэвтрүүлгийн агуулгад хэзээ ч урьдчилсан хяналт тавих ёсгүй. Агуулгатай холбоотой зохицуулалтын дүрмыг зөрчсөний төлөө хүлээх аливаа хариуцлагыг зөвхөн эргэлзээтэй материал нэвтрүүлэгдсэний дараа тооцох ёстой.

Зарчим 2. Редакцын хараат бус байдал

1. Өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчдийн программын талаарх шийдвэрийг мэргэжлийн шалгуур, олон нийтийн мэдэх эрхэд тулгуурлан гаргагч редакцын бие даасан байдал нь хуулиар баталгаажсан бөгөөд амьдралд бодитойгоор хэрэгждэг байх ёстой. 6 (Агуулгатай холбогдой асуудлууд) болон 9 (Сонгуулийг нэвтрүүлэн үзүүлэх нь)-р хэсэгт зааснаас бусад тохиолдолд юуг нэвтрүүлэх нь зөвхөн өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчдийн өөрийн шийдэх асуудал ба энэ нь засгийн газар, зохицуулах байгууллага, арилжааны байгууллагын шийдвэрлэх асуудал биш юм.
2. Энэ зарчим нь редакцын ерөнхий болон тусгай бодлогын аль алиныг хамгаална (жишээ нь, өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчдийг дайныг хэрхэн тайлбарлах болон тодорхой эдийн засгийн бүтэц загварыг дэмжих зэргээр шаардах нь хууль бус юм).
3. Зарчим 31-д (Улс төрийн шууд нэвтрүүлэг) заасанчлан засгийн газар нь өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчдээс тусгай нэвтрүүлэг явуулах, нэвтрүүлэх цаг хувиарлахыг шаардах ёсгүй.

Зарчим 3. Олон талт байхыг хөхиүлэн дэмжих

1. Өргөн нэвтрүүлгийн байгууллага олон талт байх гэдэг нь тэдний өмчлөлийн байдал, нэвтрүүлгийн программын хүрээн дэх дуу хоолой, аливааг үзэх үзэл бодол, хэл зэргийн хувьд олон талтай байх гэсэн утга санааг агуулсан байдаг. Ялангуяа, олон төрлийн гэдэг нь нийгмийг бүхэлд нь төлөөлж, тусгаж байгаа төрөл бүрийн хараат бус өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид болон хөтөлбөрүүд өргөн хүрээнд оршин тогтнож байхыг хэлдэг.
2. Төр нь өргөн нэвтрүүлгийн өсөлт, хөгжлийг дэмжих зохистой арга хэмжээнүүдийг авах үүрэгтэй бөгөөд энэ нь олон төрлийг дээд зэргээр баталгаажуулж чадсан байх ёстой. Мөн төр нь энэ салбарын ерөнхий өсөлт, хөгжилд саад болохуйц тавьсан онцын шаардлагагүй хязгаарлалтуудаас татгалзах үүрэгтэй.

3. Өргөн нэвтрүүлгийн салбарт болон өргөн нэвтрүүлэг ба бусад хэвлэл мэдээллийн салбар хоорондын зэрэг өмчлөлийн олон төрлийг дэмжих, шаардлагагүй төвлөрөл үүсэхээс урьдчилан явдлаас сэргийлэх үр дүнтэй арга хэмжээ тухай бүр авч байх ёстой. Ийм арга хэмжээ авахдаа өргөн нэвтрүүлгийн салбарыг бүхэлд нь хөгжүүлэх хэрэгцээ шаардлага болон өргөн нэвтрүүлгийн үйлчилгээнүүд нь эдийн засгийн хувьд үр ашигтай байх зэргийг тооцож үзэх ёстой.

Зарчим 4. Онц байдлын арга хэмжээнүүд

Онц байдлын үед өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид өөрөөр хэлбэл түүний тоног төхөөрөмж эсвэл нэвтрүүлэгт аль алинд төрөөс хяналт тавих явдлыг өргөн нэвтрүүлгийн хуулийн хүрээнд зөвшөөрөх ёсгүй. Хэрэв ийм арга хэмжээг авах шаардлагатай, лавтай онц байдал тохиолдсон үед олон улсын эрх зүйн хүрээнд зайлшгүй нөхцөл байдалд нарийн тохируулан тухай үед нь тусгай хууль гаргаж болно.

Зарчим 5. Бусдын мэдэгдлийн төлөө хүлээх хариуцлага

Өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь бусдын мэдэгдлийн төлөө хүлээх хариуцлагаас дараахь нөхцөл байдалд мултрах ёстой:

- Шууд нэвтрүүлгийн үед өөрөөр хэлбэл өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчээс мэдэгдлийг дамжуулахаас сэргийлэхийг шаардах бодит үндэслэл байхгүй бол ;
- Уг мэдэгдэлийг дамжуулах нь олон нийтийн ашиг сонирхолд нийцэж байвал жишээ нь, нийгэмд тодорхой үзэл бодол байгааг харуулах зорилгоор нэвтрүүлсэн бөгөөд өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгч нь уг мэдэгдлийг батламжлаагүй бол;
- Улс төрийн шууд нэвтрүүлгийн агуулгын хувьд (Зарчим 31-ийг хар)

ХЭСЭГ 2. Өргөн нэвтрүүлгийн орчин

Зарчим 6. Бүх нийтээр хүртэх

1. Төр нь тухайн үйлчилгээг олон нийтийн болон хувийн салбараас явуулж байгаа эсэхээс үл хамааран телефон утас, интернет, цахилгаан зэрэг холбоо харилцааны хэрэгсэлээр өргөн нэвтрүүлгийг хүргэх болон түүнийг бүх нийтээрээ хямд төсрөөр хүлээн авч хүртэх боломжыг дэмжих ёстой. Үүнтэй холбоотой нэг санаа бол олон нийтэд хүртээмжтэй номын сан болон бусад газруудад мэдээлэл дэмжуулах төвүүдийг байгуулах явдал юм.
2. Төр нь дамжуулалтын сүлжээг хөгжүүлэх зэрэг арга замаар өргөн нэвтрүүлгийг нутаг дэвсгэрийн өнцөг булан бүрт дээд хэмжээнд хүргэх арга хэмжээг авах ёстой. Нийтийн өмчийн дамжуулалтын сүлжээг бүх өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчдэд бололцооны үнэ ханшаар, аливаа ялгаваргүйгээр хүртээх ёстой. Энэ нь боломжоор хязгаарлах гэсэн бүлэг асуудалд хамааралтай байдаг.

Зарчим 7. Дэд бүтэц

1. Төр нь өргөн нэвтрүүлгийн хэрэгцээг хангахуйц байнгын цахилгаан эрчим хүч, харилцаа холбооны шаардлагатай дэд бүтцийг өргөжүүлэх ёстой.
2. Өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчдэд интернет, хиймэл дагуул, тоон дамжуулалт зэрэг өргөн нэвтрүүлэгт нэвтэрсэн орчин үеийн техник, технологийг ашиглах бололцоог хангах зорилгоор тодорхой чармайлт гаргах ёстой.

Зарчим 8. Эдийн засгийн орчин

Төр нь өргөн нэвтрүүлэг хөгжих эдийн засгийн орчинг дэмжих ёстой. Тусгай арга хэмжээ авах шаардлагатай эсэх нь байдлаас хамаарах боловч аливаа арга хэмжээг шударга, ил тод, аливаа ялгаваргүй авах ёстой. Эдгээр арга хэмжээнд:

- өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид хүлээн авах тоног төхөөрөмж (радио, телевизийн зэрэг) худалдан авах тохиолдолд хөнгөлттэй татвар, худалдааны тарифын журам тогтоох,
- Өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчдээс авах шууд татаасыг багасгах, жишээ нь, үнэ багатай зөвшөөрлийн журам болон үндэсний дамжуулалтын сүлжээг хөнгөлттэй хүртээх
- бололцоотой сургалт явуулах

ХЭСЭГ 3. Давтамж

Зарчим 9. Давтамж төлөвлөлт

1. Олон улсын болон үндэсний хэмжээний бүх шатанд долгионы давтамжийн зурвасыг хувиарлах шийдвэр гаргах процессд өргөн нэвтрүүлгийн зохицуулах байгууллагыг оролцуулан бүх долгионы давтамж хэрэглэгчдийн оролцоог нээлттэй байлгах замаар өргөн нэвтрүүлгийн хэрэглээнд давтамжийн зурвасыг шударга хувиарлах ёстой.
2. Процесс нь өргөн нэвтрүүлгийн олон төрлийг хангасан тэдний хамгийн тохиромжтой хэрэглээг дэмжихийн тулд өргөн нэвтрүүлэгт хувиарлагдсан долгионы давтамжийн ашиглалтын төлөвлөгөөг гаргах үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх ёстой. Уг үйл ажиллагаа нь улс төрийн болон арилжааны ашиг сонирхол бүхий бүлэглэлийн хөндлөнгийн нөлөөллөөс хамгаалах байгууллагын хяналтан дор нээлттэй, оролцоог хангасан байдлаар хийгдэх ёстой. Батлагдсан долгионы давтамжийн ашиглалтын төлөвлөгөөг хэвлэж өргөн хүрээнд тараах ёстой.
3. Долгионы давтамжийн төлөвлөгөө нь өргөн нэвтрүүлгийн олон нийтийн ашиг сонирхолд нийцэж, шударга зарчмын үндсэн дээр 3 шатны (олон нийтийн, арилжааны, нийтийн) мөн 2 хэлбэрийн (радио, телевиз) болон газар зүйн янз бүрийн хүрээнд (үндэсний, бүс нутгийн, орон нутгийн) тэнцүү хувиарлах ёстой.
4. Долгионы давтамжийн төлөвлөгөө нь нэмэлт долгионы давтамжийг тэнцвэртэй хүртэх, олон төрлийг баталгаажуулах зорилгоор цаашид тодорхой долгионы давтамжийг тусгай бүлэглэлд орох өргөн нэвтрүүлэг эзэмшигчдэд зориулж хадгалж үлдээж болно.

ХЭСЭГ 4. Зохицуулах ба гомдол шийдвэрлэх байгууллага

Зарчим 10. Хараат бус байдал

Олон нийтээс гомдол хүлээн авахыг оруулан өргөн нэвтрүүлэг болон харилцаа холбооны салбарт зохицуулах эрх үүрэг бүхий нийтэд үйлчилдэг байгууллага нь хөндлөнгийн ялангуяа улс төр, арилжааны шинжтэй нөлөөлөөс хамгаалагдсан байх ёстой. Эдгээр байгууллагын эрх зүйн байдал хууль тогтоомжид тодорхой тусгагдсан байх ёстой. Тэдгээр байгууллагын бие даасан ба хараат бус байх нөхцлийг хууль тогтоомжид дараах байдлаар хамгаалж, баталгаажуулсан байх ёстой.

- ❑ Уг байгууллагыг үүсгэн байгуулах заалтыг хуульд тусгайлан, нарийвчлан тодорхойлох болж өгвөл мөн үндсэн хуульдаа тусгах
- ❑ Зохицуулалтын байгууллагын эрх үүрэг, хариуцлага болон өргөн нэвтрүүлгийн ерөнхий бодлогыг эрх зүйн баримт бичигт тодорхой заах
- ❑ Холбогдох дүрмээр гишүүн элсүүлэх
- ❑ Олон намын байгууллагаар дамжуулан олон нийтэд хариуцлага хүлээдэг байх
- ❑ Санхүүжилтийг зохицуулах замаар

Зарчим 11. Хараат бус байдлын баталгааг нарийвчлан тусгах

Зохицуулалтын байгууллага болон тэдгээрийн үйл ажиллагаа, гишүүдийн хараат бус байдалд хөндлөнгөөс нөлөөлөхийг хориглож, хуульд тусгайлан нарийвчлан зааж өгөх, болж өгвөл мөн үндсэн хуульдаа тусгах. Энэ зорилгод тусгай хэллэгийн хэлбэр байхгүй бол дараах зүйл нь хараат бус байдлыг баталгаажуулах нэг арга зам байж болно.

Аливаа хүн болон хуулийн этгээдээс түүн дотроо Засгийн газар болон түүний агентлагуудаас тус (байгууллагын нэр нь) үйл ажиллагаа болон захиргааны хувьд бие даасан байдлыг эдлэх ёстой. Энэхүү бие даасан байдал нь байнга хүлээн зөвшөөрөгдөж байх ёстой бөгөөд хуульд тусгайлан заагаагүй бол аливаа хуулийн этгээд түүний гишүүд, ажилтан нарт нөлөөлөх, тэднийг үүрэгт ажлаас нь чөлөөлөх зэргээр үйл ажиллагаанд хуульд тусгайлан зааснаас бусад тохиолдолд хөндлөнгөөс оролцох ёсгүй.

Зарчим 12. Өргөн нэвтрүүлгийн бодлого

Зохицуулалтын байгууллагын тухай хууль тогтоомжид үзэл бодлоо илэрхийлэх эрх чөлөө, олон талт, нягт нямбай, тэнцвэртэй, мэдээлэл болон үзэл санааны чөлөөт урсгалыг хүндэлж дэмжсэн байдлаар өргөн нэвтрүүлгийн зохицуулалтыг сайжруулах бодлогыг тодорхой тусгасан байх ёстой. Зохицуулалтын байгууллага нь бүх үйл ажиллагаандаа энэ бодлогыг баримтлан олон нийтийн ашиг сонирхлыг үргэлж тооцож үзсэн байх шаардлагатай.

Зарчим 13. Гишүүнчлэл

1. Өргөн нэвтрүүлэг болон харилцаа холбооны салбарт эрх үүргээ хэрэгжүүлж буй олон нийтийн байгууллагын Удирдах байгууллагын (Удирдах зөвлөл) гишүүдийг томилох журам нь улс төр, арилжааны ашиг сонирхол хөндлөнгөөс нөлөөлөх эрсдэлийг багасгасан чиглэлд хийгдсэн байх ёстой. Гишүүдийг томилох энэ процесс нь хуульд тодорхой заагдсан байх ёстой. Гишүүд нь өөрийн бие хувь хүний хувьд ажил үүргээ эрхлэх бөгөөд түүнийгээ хэрэгжүүлэхдээ байнга олон нийтийн ашиг сонирхолд үйлчлэхийн төлөө хэрэгжүүлэх ёстой.
2. Гишүүдийг томилох процесс нь олон нийтийн оролцоо, санал бодлыг авдаг, нээлттэй, ардчилсан, аливаа улс төр, арилжааны ашиг сонирхолын дарамт шахалтаас ангид байх ёстой. Зөвхөн холбогдох мэдлэг, дадлага туршлагатай хувь хүмүүс томилогдох ёстой. Гишүүнчлэлийг бүхэлд нь нийгмийг төлөөлж чадахуйц байдлаар сонгох ёстой.
3. Огцруулах, халах болон шаардлагад нийцэхгүй байх журам дараах байдалтай байна. Доорхи хүмүүс томилогдож болохгүй:
  - Төрийн алба эсвэл Засгийн газрын бусад аль нэг салбарт ажилладаг бол
  - Улс төрийн намд тодорхой алба хашдаг, түүнд гэрээгээр ажилладаг эсвэл засгийн газарт сонгуульт эсвэл томилгооны ажил эрхэлдэг бол
  - Харилцаа холбоо өргөн нэвтрүүлгийн салбараас төлбөр авдаг буюу авсан, мөн түүнтэй нилээд хэмжээний санхүүгийн ашиг сонирхолтой ажлыг шууд болон шууд бус замаар эрхэлдэг бол
  - Залилан болоод хүчирхийллийн гэмт хэрэг үйлдсэний төлөө олон улсын эрх зүйн хэм хэмжээнд зөвшөөрөгдсөн процессын дүнд ял эдэлсэн бөгөөд ялын хугацаа дууссанаас хойш 5 жил өнгөрөөгүй бол
1. Гишүүд нь тодорхой тогтмол хугацаатай томилогдох ба хугацаанаасаа өмнө халагдахаас хамгаалагдсан байх ёстой. Зөвхөн томилсон байгууллага гишүүнийг халах эрхтэй ба энэхүү шийдвэр нь шүүхээр хянагдах бололцоотой байх ёстой. Гишүүдийг дор дурьдсанаас бусад тохиолдолд халж болохгүй.
  - Дээр заасан “шаардлагад нийцэхгүй” журмын шаардлагыг хангахаа больсон
  - Хуульд заасан үүрэг хариуцлагаа ноцтойгоор зөрчсөн, түүн дотроо үүрэг хариуцлагаа бүрэн дүүрэн гүйцэтгээгүй
  - Өөрийн ажил үүргээ үр дүнтэй гүйцэтгэх чадваргүй нь илт болсон
1. Гишүүнчлэлийн нөхцөл байдал, гишүүдийн хариуцлагыг хуульд тодорхой зааж өгөх ёстой. Хуульд зааснаас өөр нөхцөл, үүрэг хариуцлага үйлчлэх ёсгүй. Ялангуяа, гишүүдэд ямар нэгэн нөхцөл, шалгуур, үүрэг хариуцлагыг ямар ч сайд, засгийн газрын төлөөлөгчд тавих эрхгүй байх ёстой. Өөрийг нь томилсон байгууллагаас бусад ямарч байгууллагаас гишүүн болон байгууллага нь зааварчилгаа авах ёсгүй.

2. Гишүүдийн төлбөр, урамшуулалтай холбоотой журмыг ямар нэг байдлаар хувь хүн өөрөө дур мэдэн тогтоох боломжгүй байдлаар хуульд тодорхой тусгаж өгсөн байх хэрэгтэй. Гишүүд нь хуульд зааснаас бусад өөрсдийн ажил үүрэгтэй холбоотой ямар нэгэн төлбөр, мөнгө авах ёсгүй.
3. Хурал, ээлжит бус хурлын дотоод журмыг батлах зэрэг эрх нь хуульд эсвэл зохицуулах байгууллагын эрх мэдэлд байхаар заагдах ёстой.

Зарчим 14. Эрх мэдлийн хүрээ

1. Зохицуулах байгууллагын эрх, үүргийг тусгай эрх (лиценз) олгох буюу гомдол хүлээн авах зэргээр хуульд тодорхой зааж өгсөн байх ёстой ба эдгээр эрх, үүргийг холбогдох хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах замаар л зөвхөн өөрчилж болно. Зохицуулах байгууллага нь өргөн нэвтрүүлгийн салбарыг чиг үүргээ шударгаар гүйцэтгэх, олон ургальч, уян хатан хэлбэртэй байх, дүрэм, түүгээр тогтоох хэм хэмжээг эрх мэдлийнхээ хүрээнд гаргадаг байх зэргийг хангахуйц байдлаар дээрх эрх үүргийн нарийн төвөгтэй бөгөөд урьдчилан харах бололцоогүй байдлыг харгалзан байдлаар дээрх эрх, үүрэг хэрэгжих ёстой.
2. Одоо байгаа болон цаашид шинээр гарч ирэх өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгч бүрт хамааралтай байдаг зохицуулах байгууллага эрх үүргээ хэрэгжүүлэхтэй холбоотой процессыг нарийн ойлгомжтой, ил тод, шударга байхаар хангаж өгөх хэрэгтэй. Бүх шийдвэрүүд захиргааны шүүхээр хянагдаж болох ёстой бөгөөд аливаа шийдвэрийг гаргах болсон учир шалтгааныг бичгээр тайлбарлан гарсан байх ёстой.

Зарчим 15. Хариуцлага тооцох

1. Зохицуулах байгууллага нь яамны сайд болон намын харъяалалтай хувь хүн болон байгууллагаас илүүтэй олон намын байгууллага болох хууль тогтоогч болон хороогоор дамжуулан олон нийтэд албан ёсоор хариуцлага хүлээх ёстой. Зохицуулах байгууллага нь үйл ажиллагааны болон санхүүгийн жилийн тайлангаа аудитын дүгнэлтийн хамт гаргаж байх ёстой. Уг жилийн тайлангаа хэвлэж, өргөнөөр тараах ёстой.
2. Зохицуулах байгууллага бүх хяналт шалгалтаа аль хэдийнээ явуулчихсан үйл ажиллагаанд холбогдуулж хийх ба хувь шийдвэрт нөлөөлөх зорилготой оролдлогыг хэзээ ч агуулж болохгүй.

Зарчим 16. Шүүхээр хянагдах

Хувь хүн бүрт хамааралтай байдаг зохицуулах байгууллагын бүх шийдвэр шүүхээр хянагдах бололцоотой байх ёстой.

Зарчим 17. Санхүүжилт

1. Зохицуулах байгууллага нь бүрэн эрхээ хэрэгжүүлэх зохих санхүүжилттэй байх ба сайн дурын хөндлөнгийн нөлөөллөөс хамгаалагдсан байх ёстой. Санхүүжилтын бүтэц, санхүүжүүлтийн тухай шийдвэрүүд хуульд тодорхой тусгагдсан байх ёстой бөгөөд түүнийг ганц нэг тохиолдолд тохируулах биш харин тодорхой хийгдсэн төлөвлөгөөний дагуу

гаргах ёстой. Санхүүжилтийн тухай шийдвэр нь ил тодоор, зөвхөн холбогдолтой байгууллагатай зөвшилдсөний үндсэн дээр гарах ёстой.

2. Зохицуулах байгууллагын шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд санхүүжилтын процесс хэзээ ч нөлөөлөх ёсгүй.

ХЭСЭГ 5. Тусгай эрх (лиценз) олгох

Зарчим 18. Тусгай эрх (лиценз) олгох шаардлага

Өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид үйл ажиллагаа явуулах тусгай эрх (лиценз) авахдаа энэ Хэсэгт заасан зарчмыг мөрдлөг болгох шаардлагатай. Энэхүү зорилгоор өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид газрын дамжуулалтын, хиймэл дагуулын, кабелин хэмээн ажилж болох бөгөөд харин интернэтээр дамжуулах гэж ангилахгүй.

Зарчим 19. Тусгай эрх (лиценз) олгох үүрэг хариуцлага

1. Бүх зөвшөөрөл олгох процесс болон шийдвэр нь Хэсэг 4-д заасан хараат бус нөхцөл байдалд нийцсэн бие даасан зохицуулах байгууллагаар хянагдсан байна.
2. Хариуцлага бүхий зохицуулах байгууллага нь олон төрлийн өргөн нэвтрүүлгийг дэмжсэн, долгионы давтамжийн төлөвлөгөөний дагуу зөвшөөрөл олгох шаардлагыг хангах ёстой.

Зарчим 20. Шаардлага ханган тэнцэх нөхцөл

1. Хориглолтыг ямарваа нэг үндэслэлгүйгээр өргөдөл гаргагчийн бүтэц, гарлаас шалтгаалан гаргаж болохгүй боловч улс төрийн намтай холбоотойгоор ийнхүү гаргах нь хууль ёсны байж болно. Ялангуяа, өргөдөл гаргагчид корпораци байх гэх мэт хуулийн хэлбэртэй байхыг шаардах ёсгүй. Шашны байгууллага гэх мэт тодорхой төрлийн өргөдөл гаргагчдад болоод өөр хэн ч бай тодорхой үндэслэлгүйгээр тусгай эрх олгохоос татгалзахыг хориглоно. Түүний оронд зохицуулах байгууллага нь тухайн байдал бүрийг нарийвчлан үзсэний үндэслэн дээр шийдвэр гаргах эрх мэдэлтэй байх ёстой.
2. Хязгаарлалтыг гадаадын өмчлөл эсвэл ба өргөн нэвтрүүлэгч эрхлэгчдэд хяналт тавих зорилгоор ногдуулж болох ба гэхдээ эдгээр хязгаарлалт нь өргөн нэвтрүүлгийн салбарыг бүхэлд нь хөгжүүлэхэд шаардлагатай, өргөн нэвтрүүлгийн үйлчилгээ нь эдийн засгийн хувьд үр ашигтай байх талаар анхаарч үзсэн байх ёстой.

Зарчим 21. Тусгай эрх (лиценз) олгох процесс

1. Тусгай эрх (лиценз) авах процесс нь хуульд ойлгомжтой, нарийн тусгагдсан байх ёстой. Процесс нь шийдвэр гарах цаг хугацааг нь тодорхой заах, олон нийтийн үр нөлөөтэй санаа бодлыг тусгах, өргөдөл гаргагчдад сонсох боломжтой байх зэргээр шударга, ил тод байна. Харин хязгаарлалтай давтамжийн төлөө өрсөлдөж байгаа үед тендэрт оролцогчдыг дуудах эсвэл нөхцөл байдлаас хамаарч өргөдөлд зөвшөөрөл олгогч байгууллагаас шаардлагатай баримт гаргуулан авах зэргийг тендэрийн процессд ашиглах хэрэгтэй.

2. Зөвшөөрөл хүсэх өргөдөл нь тодорхой шалгуурын дагуу хууль зүйн хэлбэртэй (хууль буюу зохицуулалт) байна. Шалгуурын мөн чанар нь бодитой, хүн амын төрөл бүрийн санаа бодлыг өргөн хүрээнд тусгасан, өмчлөлийн байдалд хэт анхаарал тавих явдлаас хамгаалсан, мөн санхүүгийн болон техникийн чадавхийг дүгнэж үзсэн байх ёстой.
3. Аливаа тусгай эрх (лиценз)-ийг олгох зөвшөөрөл өгөхөөс татгалзсан хариуг шалтгааны хамт бичгээр өгөх ба тэр нь шүүхээр хянагдах ёстой.
4. Тусгай эрх (лиценз)-ийн эзэмшигч өргөн нэвтрүүлгийн давтамж авах шаардлагатай бол давтамж авах тусдаа шийдвэр гарах процессийг дамжих ёсгүй бөгөөд зөвшөөрөл авсан өргөдөл хүсэгчид өөрсдийн өргөн нэвтрүүлгийн зөвшөөрлийн шаардлага хангасан давтамжаар хангагдах ёстой.
5. Тусгай эрх (лиценз) авсан өргөдөл хүсэгчид өөрсдөө дамжуулах, эсвэл дамжуулах үйлчилгээтэй гэрээ байгуулах сонголттой байна.

Зарчим 22. Зөвшөөрлийн нөхцөл

1. Тусгай эрх нь тодорхой хугацаа, нөхцөлтэй байна. Хугацаа, нөхцөл нь хууль зүйн хэлбэрт (хууль, зохицуулалт) заасан ерөнхий эсвэл өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид зориулсан тусгай байж болно. Өргөн нэвтрүүлгийн өргөдөлд заасан мэдээлэл нь зөвшөөрлийн хугацаа, нөхцөлөөс бүрдсэн хэсэгтэй байх нь зүгээр. Хугацаа, нөхцөлийг дараахь тохиолдолд заахгүй:

- өргөн нэвтрүүлэгт холбогдолгүй
- хуульд заасан өргөн нэвтрүүлгийн бодлогын зорилтод хамаарахгүй

Цаашилбал, аливаа тусгай хугацаа, нөхцөл нь учир шалтгаантай, зөвшөөрөл олгоход бодитой байна.

2. Тусгай эрх (лиценз) эзэмшигч түүний хугацаа, нөхцлийг өөрчлүүлэхээр хүсэлт гаргах эрхтэй. Яливаа өөрчлөлт хийх эрх зөвшөөрөл олгогч байгууллагад ногдох ба захиргааны ёс зүйн зарчим, Зарчим 21 –ийн нөхцөлд нийцсэн байна.
3. Аливаа өргөн нэвтрүүлгийг тусгай эрхийн хугацаа хууль тогтоомжид харийн тусгагдсан байх ёстой. Эдгээр хугацааны хязгаарлалт нь өргөдөл гаргагчдад санхүүгийн болон хүний асуудлаар хөрөнгө оруулалтаа сайжруулах бодитой боломж олгосон үр дүнтэй байх ёстой. Тусгай эрх (лиценз)-ийн хугацааны хязгаарлалт нь өргөн нэвтрүүлгийн хэлбэр, янзаас хамаарч янз бүр байж болно.
4. Тусгай эрх (лиценз) эзэмшигч нь зөвшөөрлийн хураамж төлж болох боловч энэ нь салбарыг хөгжүүлэх, зөвшөөрөл авах өрсөлдөөн болон ерөнхийд нь арилжааны чадавхид анхаарч авч үзсэн байж болохгүй. Янз бүрийн хэлбэрийн тусгай эрх (лиценз)-ийн хураамж нь хувиарын дагуу гарсан байх ёстой.
5. Тусгай эрх (лиценз) эзэмшигч нь уг эрхээ шинэчлэн сэргээлгэх эрхийг эдлэх боловч олон нийтийн ашиг сонирхол давуу байсан эсхүл тусгай эрх (лиценз) эзэмшигч зөвшөөрлийн хугацаа нөхцөлийг тогтмол биелүүлээгүй байсан

шалтгаанаар түүнийг сэргээхгүй байж болно. Тусгай эрх (лиценз)-ийг сэргээхэд түүний нөхцлийг эргэн харах бололцоогоор хүсэгч, зохицуулагч хоёр хоёулаа хангагдсан байх хэрэгтэй. Зөвшөөрлийг сэргээхгүй гэсэн аливаа татгалзсан хариундаа түүний учир шалтгааныг бичгээр гаргаж өгөх ёстой.

ХЭСЭГ 6. Агуулгатай холбоотой асуудлууд

Зарчим 23. Захиргааны дүрэм

1. Өргөн нэвтрүүлгийн хууль нь өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид эсвэл бүх төрлийн хуулбарлалтад иргэний болон эрүүгийн шинжтэй агуулгын хязгаарлалтыг тавих ёсгүй.
2. Нэвтрүүлгийн агуулгыг зохицуулах захиргааны журам тогтоох нь энэ Хэсэгт заасан зарчмын дагуу бол хууль ёсны байж болно. Нэвтрүүлгийн агуулгад хандсан өөрийн үр ашигтай зохицуулалтын системтэй үед захиргааны систем байх албагүй.
3. Аливаа дүрмийн агуулга нь өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчидтэй болон бусад сонирхогч талуудтай ойр хамтран зөвлөлдөж хийгдэх ёстой ба зөвхөн олон нийтээр хэлэцүүлсний дараа эцэслэн гарна. Зөвшөөрсөн журам нь тодорхой, нэг бүрчилсэн байдлаар хийгдсэн, мөн хэвлэгдсэн байна. Журамд өргөн нэвтрүүлгийн 3 янз, 2 хэлбэрүүдийн өөр өөр нөхцөл байдлыг анхаарч үзсэн байх ёстой.
4. Аливаа агуулгын журмыг хянах үүрэг нь зохицуулах байгууллагад ногдох ба энэ Хэсэг 4-д заасан хараат бус байдлын нөхцөлд нийцсэн байна. Бүх өргөн нэвтрүүлэгийн агуулгын журам нь ганц байгууллагаар хянагддаг байх нь илүү зохимжтой.

Зарчим 24. Эерэг үүргийн агуулга

1. Олон нийтийн өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь Зарчим 37 (Олон нийтийн үйлчилгээ) дагуу олон янзын дуу хоолой болон нэвтрүүлгийн ирээдүй, нэвтрүүлгийн өргөн хүрээний материалаараа олон нийтийн мэдэх эрхийг дэмжих тэргүүн зэргийн үүрэгтэй байна.
2. Энэ Хэсэгт заасанчлан, арилжааны болон нийтийн өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчдэд эерэг үүргийг зөвхөн өргөн хүрээний материалыг нэмэгдүүлснээр олон нийтэд хүргэх боломжтой олон төрлийн нэвтрүүлгийг дэмжих зорилго, үр нөлөөтэй үед ногдуулж болно. Иймэрхүү үүрэг нь өргөн нэвтрүүлгийн хөгжлийг боогдуулсан жишээ нь тэдгээр нь бодитой бус эсвэл хэт дарамт учруулхаар байвал хууль бус байж болно. Цаашилбал, улс төрийн хувьд дундыг барих, явуулж байгаа материалын хэв маяг нь тодорхой байх (иймээс эдгээр хоёрдмол утга санаагүй), хэт бүрхэг, ерөнхий байхгүй байх зэрэг үүргийн мөн чанар нь хүрэлцэхүйц хэмжээнд ерөнхий байх ёстой. Иймэрхий үүргийг жишээ нь, орон нутгийн чанартай нэвтрүүлгийн агуулга, хэл, цөөнхийн хэсэг, хүүхдийн хөтөлбөр, мэдээнд ногдуулж болно.

Зарчим 25. Зар сурталчилгаа

1. Зар сурталчилгааны хэмжээ нь ерөнхий хязгаарлалтад байж болох ба харин эдгээр нь өргөн нэвтрүүлгийн салбарын өсөлт, хөгжилтөд хэт хатуурхсан

шинжтэй байж болохгүй. Европын Хил Дамнасан Телевизийн тухай Конвенцид зарим бүс нутагт зар сурталчилгааны хязгаарлалт тогтоосон гэрээ байдаг. (энэ нөхцөлд 20% байдаг)

2. Олон нийтийн өргөн нэвтрүүлэг нь аливаа зар сурталчилгаатай холбоотой үйл ажиллагааг шударга өрсөлдөөний дүрмээр явуулах ёстой. Ялангуяа олон нийтийн санхүүжилтийн боломжийг ашиглаж зах зээлийн үнэ ханшаас доогуур санал болгох ёсгүй.
3. Зар сурталчилгааны агуулгыг зохицуулах тусдаа захиргааны журам энэ хэсэгт заасан зарчмын дагуу байх ба түүнийг улам сайжруулж болно.

ХЭСЭГ 7. Шийтгэл

Зарчим 26. Шийтгэл оногдуулах үе шат

Өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчдийн төлөөлөх боломж нь хангалттай баталгаажсан шударга, нээлттэй үйл явцын дараа хуулийн шаардлага болон зөвшөөрлийн нөхцөл байдлыг илт зөрчсөнөөс бусад тохиолдолд өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчдэд шийтгэл хэзээ ч ногдуулах ёсгүй. Шийтгэлийг Хэсэг 4 заасан хараат бус нөхцөлтэй нийцсэн байгууллагаас ногдуулах ёстой. Шийтгэл ногдуулсан тухай шийдвэр нь хэвлэгдэж өргөнөөр тараагдсан байна.

Зарчим 27. Тэнцвэртэй байх

1. Зохицуулах байгууллагад шийтгэлийн хэд хэдэн хэлбэрүүд олгогдсон байх ёстой. Шийтгэл нь учруулсан хохиролтой тэнцвэртэй байх ёстой. Зохицуулах байгууллага нь аливаа хэлбэрийн шийтгэлийг ногдуулахдаа “өргөн нэвтрүүлгийн “цагдаа” гэхээсээ илүү өргөн нэвтрүүлгийн байгууллагад үйл ажиллагаагаа аятай явуулчих боломжийг нь хангасан, нэвтрүүлгийнх нь олон төрөл, чанарыг дэмжсэн, олон нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах зорилгоо эн тэргүүнд тавьж анхаарсан байх ёстой.
2. Шийтгэл нь ихэнх тохиолдолд ялангуяа, агууллагатай холбоотой журмыг зөрчсөн тохиолдолд бага багаар ахиулах хэлбэртэй байх ёстой. Эхний зөрчилд ногдуулах шийтгэл нь түүнийг дахин давтуулахгүй байх тал дээр анхааруулсан байх нь хэвийн зүйл юм. Агуулгатай холбоотой дүрмийг зөрчсөн тохиолдолд торгууль ногдуулах, зөвшөөрлийг түтгэлзүүлэх, хүчингүй болгох зэрэг илүү хатуу шийтгэл ногдуулах нөхцөлүүдийг оруулсан байх ёстой. Иймэрхүү тохиолдолд торгох шийтгэлийг асуудлыг сайжруулах арга хэмжээ авагдаад амжилтгүй болсны дараа ногдуулах ба өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид зөрчлийг дахин давтсан нь тодорхой болсон, бусад шийтгэлүүд нь асуудлыг сайжруулахад хангалтгүй болох нь тогтоогдсон бол тусгай эрх (лиценз) өгөхийг түтгэлзүүлэх, түүнийг хүчингүй болгох шийтгэл ногдуулж болно.
3. Өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь түүнд ногдуулсан аливаа хатуу шийтгэлийг хянуулахаар шүүхэд давж заалдах эрхтэй.

ХЭСЭГ 8. Төрийн мэдээллийг хүртэх

Зарчим 28. Ялгаварлалгүй байх

1. Төрийн зар сурталчилгааны байршуулалтыг багтаасан төрийн мэдээллийг хүртэхдээ Зарчим 36-д (олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлгийн санхүүжилт) заасанчлан байнгын шударга, аливаа ялгаваргүй байх байдлаар хангагдах ёстой.
2. Хэвлэл мэдээллээрх албаны хүний мэдээллийн талаарх заалт нь олон нийтийн, арилжааны, нийтийн өргөн нэвтрүүлэгт аливаа ялгаваргүй хандсан байх ёстой.
3. Аливаа арилжааны ба нийтийн өргөн нэвтрүүлэгт зориулсан олон нийтийн санхүүжилт нь өргөн нэвтрүүлгийн олон төрлийг дэмжсэн зорилготой байх ёстой. Санхүүжилтыг хувиарлалт нь дэвшилттэй хийгдсэн тодорхой шалгуур дээр үндэслэж Хэсэг 4 заасан хараат бус байдлын нөхцөл байдалтай нийцсэн зохицуулах байгууллагаар хийгдэх ёстой.

ХЭСЭГ 9. Сонгуулийн нэвтрүүлэг

Зарчим 29. Олон нийтийн хэрэгцээ шаардлага хангасан мэдээлэл

1. Сонгуулийн үеэр хэрхэн саналаа өгөх, улс төрийн намууд болон нэр дэвшигчидийн байр суурь, сонгуультай холбоотой кампанит ажил болон бусад асуудлаар өргөн нэвтрүүлгийг оролцуулан олон нийт бүрэн дүүрэн мэдээлэл хүлээн авч байх байдлыг хангах үүргийг төр хүлээнэ. Иймэрхүү мэдээлэл нь мэдээ, цаг үеийн үйл явдлын хөтөлбөр, сонгуульд зориулсан тусгай хөтөлбөр, улс төрийн зөвшөөрөгдсөн шууд нэвтрүүлэг, улс төрийн арилжааны сурталчилгаар явагдах ёстой.
2. Олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь үүнд гол үүрэгтэй ба харин гэхдээ энэ үүргүүд нь Хэсэгт заасны дагуу арилжааны болон нийтийн өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчдэд хэт дарамт учруулхааргүй байх ёстой.
3. Өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь сонгуулийн нэвтрүүлгийг шударга, тэнцвэртэй, аливаа ялгаваргүй байдлаар явуулах шаардлагыг хангах ёстой.
4. Сонгуулийн нэвтрүүлэгтэй холбоотой аливаа үүрэг нь Хэсэг 4 заасан хараат бус нөхцөл байдалд нийцсэн зохицуулах байгууллагаар хянагдах ёстой.

Зарчим 30. Сонгогчдын боловсрол

Сонгогчдод яаж, хэзээ, хаана бүртгүүлэх, саналаа өгөх, нэр дэвшигчдын төлөө чөлөөтэй болон нууцаар саналын өгөх, сонгуульд саналаа өгөхийн ач холбогдол зэрэг сонгогчид саналаа өгөх техник ажиллагааг ойлгуулах явдлыг төрөөс хангах шаардлагатай. Энэ нь үйл ажиллагаа хийгдээгүй бол олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгч нь сонгогчдын боловсролын хөтөлбөрийг явуулах шаардлагатай. Арилжааны болон нийтийн өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгч нь сонгогчдын боловсролын хөтөлбөр явуулах шаардлагатай байж болно.

Зарчим 31. Улс төрийн шууд нэвтрүүлэг

1. Олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь улс төрийн нэвтрүүлэгт шударга, тэнцвэртэй ба аливаа ялгаваргүй байх үндсэн дээр улс төрийн намууд болон нэр дэвшигчдэд шууд нэвтрүүлэг явуулах баталгаат цаг олгож байх шаардлагатай. Арилжааны болон нийтийн өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь нь улс төрийн нэвтрүүлэгт улс төрийн намууд болон нэр дэвшигчдэд шууд нэвтрүүлэг явуулах баталгаат цаг олгох шаардлагатай байж болно. Шударга, тэнцвэртэй, аливаа ялгаваргүй байх асуудал нь баталгаажсан цагийн нийт хэмжээ, нэвтрүүлэх хуваарь болон аливаа нэмэлт төлбөргүй байхад хамаарна. Олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь намуудад болон нэр дэвшигчдэд шууд нэвтрүүлэг бэлтгэхэд зориулж техникийн туслалцаа үзүүлэх ёстой ба арилжааны болон нийтийн өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь ийм үүргийн мөн хүлээж болно.
2. Хэрэв улс төрийн шууд нэвтрүүлгүүд нь хууль ёсны үүргийг илт, сүрхий зөрчөөгүй байвал өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид энэ үүргээс татгалзах ёсгүй. Үүний зэрэгцээ өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь Зарчим 5-д заасны дагуу улс төрийн шууд нэвтрүүлэг явуулах хуулийн үүрэг хариуцлагаас хамгаалагдах ёстой.

Зарчим 32. Улс төрийн арилжааны сурталчилгаа

Намууд болон нэр дэвшигчид улс төрийн арилжааны сурталчилгаа явуулах нэвтрүүлгийн цаг худалдан авах зөвшөөрөл авсан бол өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид нь бүх намууд нэр дэвшигчдэд энэ цагийг тэнцвэртэй, аливаа ялгаваргүй байх үндсэн дээр гаргаж өгөх ёстой.

Зарчим 33. Шуурхай залруулга

Сонгуулийн нэвтрүүлгийг хянах хариуцлага бүхий байгууллага нь намууд болон нэр дэвшигчидийн гомдолд хариу өгөх зэрэг сонгуультай холбоотой зөрчлийг шуурхай залруулах боломжийг хангах үүрэгтэй. Хянах байгууллага нь энэ асуудлаар хариуцагч өргөн нэвтрүүлэг эрхлэгчид залруулга хийх, татгалзах эсвэл хариу өгөхийг шаардах бүрэн эрхтэй. Тус байгууллагын энэ шийдвэр нь шүүхээр хянагдах ёстой.

ХЭСЭГ 10. Олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлгийн байгууллага

Зарчим 34. Төр, зөсгийн газрын өргөн нэвтрүүлгийн байгууллагыг өөрчлөн байгуулах

Энэ хэсэгт заасны дагуу төрийн болон засгийн газрын өргөн нэвтрүүлгийн байгууллага нь олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлгийн байгууллага болж өөрчлөгдөх ёстой.

Зарчим 35. Хараат бус байдал

1. Олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлгийн байгууллага нь Удирдах Зөвлөл гэх мэт хараат бус байгууллагын хяналтад байх ёстой. Энэ байгууллагын бие даасан байдал нь Хэсэг 4-д заасан зохицуулах байгууллагуудад зориулсан арга замаар баталгаажих ёстой. Ялангуяа, хараат бус байдал нь дараах байдлаар хуульд баталгаажиж хамгаалагдсан байх ёстой.
  - Байгууллагыг байгуулах заалтыг хууль тогтоомждоо тусгайлан нарийвчлан заах, боломжтой бол мөн үндсэн хуульд тусгагсанаар

- Зорилго, эрх, үүрэг, хариуцлагыг хуульд тодорхой зааснаар
  - Гишүүдийг томилох холбогдох дүрмээр
  - Олон намын байгууллагаар дамжуулан олон нийтийн хяналтад байхаар
  - Редакцын хараат бус байдалд хүндэтгэл үзүүлснээр
  - Санхүүжилт нь гэрээгээр
2. Удирдах байгууллага нь олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлгийн байгууллагын удирдлагыг томилох хариуцлагыг хүлээх ба удирдлага нь зөвхөн тус байгууллагын өмнө хариуцлага хүлээх мөн сонгогдсон олон намын байгууллагад дараа ээлжинд хариуцлага хариуцлага хүлээх ёстой. Удирдлагыг томилох процесс нь нээлттэй, шударга байх, хувь хүмүүс нь чадвар, туршлагатай, шаардлагыг хангасан байх ба Зарчим 13.3-д заасан шаардлагад нийцэхгүй байх журмууд нь удирдлагад мөн хамаарах ёстой. Гишүүн хувь хүн бүр үүрэгт ажлаас нь чөлөөлсөн зэрэг тэдний эсрэг зүй бус үйлдлийн учир шалтгааныг бичгээр гаргуулж авах ба шүүхээр хянуулах ёстой.
3. Удирдах зөвлөлийн үүрэг ролийг хууль тодорхой зааж өгөх ёстой. Удирдах зөвлөлийн үүрэг рольд олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлгийн байгууллага нь олон нийтийн төлөөлөх эрхийг үр нөлөөтэй хэрэгжүүлдэг мөн өргөн нэвтрүүлгийн байгууллагыг хөндлөнгийн нөлөөлнөөс хамгаалдаг зэргийг багтааж оруулах ёстой. Хараат бус удирдах зөвлөл нь ялангуяа нэвтрүүлгийн агуулгатай холбоотой өдөр тутмын шийдвэрт оролцохгүй бөгөөд редакцийн хараат бус байдлыг хүндэтгэх ба хэзээ ч урьдчилсан хяналт тавих ёсгүй. Удирдлага нь хөтөлбөрийн асуудал болон өдөр тутмын үйл ажиллагааг эрхлэн явуулах хариуцлага хүлээнэ.

Зарчим 36. Олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлгийн санхүүжилт

Олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлгийн байгууллага нь түүний эрх үүргийн хүрээг тооцон үзсэний үндсэн дээр Зарчим 37-ын дагуу түүний төсөвт хөндлөнгөөс дур мэдэн нөлөөлөх бололцоогүйгээр хангалттай санхүүжилттэй байх ёстой.

Зарчим 37. Олон нийтийн үйлчилгээ тусгай үүрэг

Олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлгийн байгууллага нь олон нийтийн санхүүжилттэйгээ ойр холбогдсон, хуульд ойлгомжтой тодорхойлогдсон байх ёстой. Олон нийтэд үйлчилдэг өргөн нэвтрүүлгийн байгууллага нь олон нийтийн нийт ашиг сонирхлыг хангасан өргөн хүрээний мэдээлэлтэй, боловсрол, соёл, зугаа цэнгээний олон төрлийн нэвтрүүлэг явуулах ёстой. Тэдгээрийн тусгай үүрэг дараах болон бусад үйлчилгээ болох:

- Санаа бодлын олон эшт үзэл бодолд хувь нэмэр оруулах, чанартай, хараат бус мэдээллээр олон нийтийг хангах

- Ойлгомжтой олон талт мэдээтэй байх ба нягт нямбай, тэнцвэртэй цаг үеийн үйл явдлын хөтөлбөртэй байх
- Хөтөлбөр хоорондын тэнцвэрийг хангасан өргөн хүрээний мэдээлэлтэй байх, мөн өөр өөр үзэгч сонсогчдод зориулсан тусгай хөтөлбөртэй байх
- Цөөнхийн хэсэг, бүх хүмүүс, улс орны бүс нутагт зориулсан бүгдэд хүртээмжтэй байх
- Боловсролын болон хүүхэд зориулсан нэвтрүүлэгтэй байх
- жинхэнэ бүтээл болон чөлөөт уран бүтээлчдийн бэлтгэсэн нэвтрүүлэг болон орон нутгийн бэлтгэж буй нэвтрүүлгийг зохих хэмжээнд дэмжих

Орчуулсан: Ж.Туул
Глоб Интернейшнл ТББ
Хуулийн хөтөлбөрийн зохицуулагч